

Městské zásahy

Bratislava 2008 – Praha 2010 – Brno 2011

Jak se cítíte ve svém městě? Která místa vnímáte jako problematická a která se vám naopak líbí a je vám tam dobře? Co byste na špatných místech chtěli zlepšit? Na tyto a podobné otázky se snaží hledat odpovědi projekt **Městské zásahy**, který se uskutečnil poprvé v roce 2008 v Bratislavě a následně v roce 2010 v Praze. Od 16. září 2010 budou návrhy vytvořené pro Bratislavu (celkem 49) a Prahu (celkem 81) představeny také v Brně. Návštěvníci výstavy konané v budově bývalé městské káznice v Soudní ulici si tak budou moci učinit představu, jak mohou vypadat projekty vytvořené pro Brno. Na vernisáži výstavy bratislavských a pražských zásahů bude vyhlášena výzva k účasti na projektu Městské zásahy Brno 2011, jejichž výstava proběhne v první polovině následujícího roku.

Městské zásahy Bratislava 2008 a Praha 2010 v Brně

Architektura veřejného prostoru.

130 řešení pro 130 veřejných míst.

Sdílený městský prostor je veřejným majetkem. Městské zásahy představují architektonické projekty, které si nikdo neobjednal. Všechny vznikly z vnitřní či profesní potřeby jejich autorů. Potřeby poukázat na to, co v městském prostoru nefunguje, i když existuje řešení, jak by fungovat mohlo; potřeby odhalit potenciál míst, přes která denně chodíme a která často ani nevnímáme.¹

Autoři projektu

Projekt **Městské zásahy** vymysleli dva bratislavští architekti, Matúš Vallo a Oliver Sadovský, kteří od roku 2004 působí ve společném architektonickém ateliéru (www.vallosadovsky.sk). Tři roky po založení studia se oba autoři rozhodli oslovit své kolegy-architektky, aby bez nároku na honorář a podle vlastního uvážení vybrali problematická místa v rámci širšího centra hlavního města Bratislavy a navrhli pro ně řešení. Výběr míst i forma navrhovaného zásahu byly plně ponechány na zúčastněných autorech.

Veřejná výzva a podmínky účasti na projektu

Bratislava 2008

Podstatou výzvy byl aktivní postoj vůči veřejnému prostoru a samostatný a odpovědný přístup k podobě míst, která všichni sdílíme. Výzva vzbudila překvapivě velký zájem – reagovalo na ni čtyřicet autorů (z valné většiny architektů), kteří využili možnosti důsledného uplatnění autorského přístupu osvobozeného od zadavatelských a finančních nároků a zároveň jedinečné příležitosti otevřeně upozornit na nedostatky veřejného prostoru ve městě a na možnosti jejich zlepšení. Jedním ze záměrů autorů projektu bylo rovněž přispět ke změně vnímání architekta ve společnosti jako „člověka, který bez řešení morálních otázek staví špatné stavby a dlouhodobě mění obraz města kvůli krátkodobému profitu.“²

Přehlídka celkem čtyřiceti bratislavských zásahů vyvolala mimořádný ohlas u nejširší veřejnosti – stala se vůbec nejnavštěvovanější výstavou Slovenské národní galerie (kde probíhala od 4. 12. 2008 do 15. 3. 2009) a setkala se rovněž se silným ohlasem v médiích.

Praha 2010

Vzhledem k tomu, že východiska projektu lze univerzálně uplatnit v rámci jakékoli jiného města, nedlouho po bratislavské premiéře vznikla myšlenka vyhlásit výzvu k účasti na Městských zásahách také v Praze. Projekt byl současně vyhlášen také veřejně – jako akce otevřená všem, kdo projeví zájem se ní podílet. Zadání při tom zůstalo stejné jako v

¹ GEBRIAN, Adam. *Městské zásahy Praha 2010 / Urban Interventions Prague 2010* (kat. výst., 13. 5. 2010 – 30. 8. 2010, Centrum současného umění DOX, Praha). 1. vyd. Praha : Městské zásahy, Vallo Sadovsky Architects, 2010. 76 s. ISBN 978-80-904673-0-9.

² Městské zásahy / City Interventions, <http://www.mestskezasahy.sk/>, vyhledáno 6. 9. 2010.

Bratislavě: najít problematičtější místo ve městě a vytvořit návrh, jímž toto místo bude zkvalitněno. Úkolem zúčastněných autorských týmů (složených převážně z architektů a studentů architektury, ale i z umělců) bylo najít konkrétní místo ve veřejném prostoru v pražské městské zástavbě, které je z jejich pohledu problematičtější a které lze prostřednictvím architektonického či uměleckého zásahu změnit k lepšímu. Rozsah zásahu byl v Praze – stejně jako v Bratislavě – ponechán čistě na vlastním rozhodnutí autorů zapojených do projektu. Výsledkem však v každém případě musel být realizovatelný návrh, a nikoli utopická studie.³ Vizualizace návrhu měla být vytvořena na poměrně jednoduchém principu znázornění „před tím“ x „potom“.⁴

Výstava Městských zásahů se v Praze uskutečnila ve dnech 13. 5. – 30. 8. 2010 v Centru současného umění DOX a pro nebývalý zájem veřejnosti byla dokonce o měsíc prodloužena.

I malá změna může mít velký efekt

Projekt Městské zásahy je koncipován jako otevřená platforma pro všechny, kteří se zajímají o město, ve němž žijí a kteří se chtějí pokusit alespoň dílčím způsobem napomoci zkvalitnění veřejného prostoru, v němž se pohybují. Podle Matúše Valla a Olivera Sadovského se v projektu protíná vícero zájmů – zájmy „městských úředníků, obyvatel města, sympatických mudrlantů nebo špičkových odborníků. Projekt nemá generovat zisk nebo bombastické sliby, ale má zkusit něco změnit.“⁵

V obou městech projekt přinesl hmatatelné výsledky – jeho prezentace vzbudila zájem městských úředníků a vybrané návrhy se snad dočkají realizace. V Bratislavě by měl být realizován návrh úpravy Židovské ulice od Matúše Valla a Olivera Sadovského z ateliéru Vallo Sadovsky Architects (www.vallosadovsky.sk), v Praze byly dva projekty zadány k dopracování: Visutý park nad ústím tunelu Malovanka od Jiřího Opočenského a Štěpána Valoucha z ateliéru Opočenský Valouch architekti (ov-a) (www.ov-a.cz) a Humanizace S-J magistrály od Jiřího Poláčka a Václava Škardy z Ateliéru K2 (www.atelierk2.cz). Jeden z návrhů už realizován byl, a to Piknik Nové scény od Jana Roháče, Bronislava Stratila a Marka Macejka ze studia Roháč Stratil architektonický ateliér (www.janrohac.cz).

Svou životaschopnost prokázal také autorský aktivismus: v Bratislavě se podařilo uspořádat grilování podle projektu Opekačka ako personalizácia verejného prostoru (n/a Benjamin Brádňanský, Víto Halada), v Praze byla zasazena sakura (Pinkas Žalský architekti), uskutečnil se happening Ulice je moje místo pro čin (MOBA), probíhá aktivní propagace projektu pontonové cyklostezky A2 (Jan Kadlas).

Projekt připravilo občanské sdružení Městské zásahy, které bylo založeno za účelem podpory této myšlenky a podpory kvalitní architektury jako takové.⁶ Jak již bylo zmíněno v úvodu, výstava bratislavských a pražských návrhů bude v Brně představena v prostorách bývalé káznice mezi ulicemi Cejl, Soudní a Bratislavská (vstup z ulice Soudní), což zároveň nabízí jedinečnou příležitost prohlídky tohoto areálu, který by se v budoucnosti měl proměnit na Kreativní centrum.⁷

³ Městské zásahy Praha 2010, <http://www.doxprague.org/cs/exhibition?33/about>, vyhledáno 6. 9. 2010.

⁴ Městské zásahy Praha 2010 / Tisková zpráva, <http://aq-ent.blogspot.com/2010/05/mestske-zasahy-praha-2010-tiskova.html>, vyhledáno 6. 9. 2010.

⁵ Městské zásahy / City Interventions, <http://www.mestskezasahy.sk/>, vyhledáno 6. 9. 2010.

⁶ Městské zásahy Bratislava a Praha. Výstava v bývalé káznici na Cejlu, http://www.dum-umeni.cz/cz/vystava/mestske_zasahy_praha_a_bratislava, vyhledáno 12. 9. 2010

⁷ Městské zásahy Brno 2011, <http://www.brno.cz/brno-aktualne/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/mestske-zasahy-brno-2011/>; Projektový záměr „Kreativní centrum Brno“, <http://www.brno.cz/brno-aktualne/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/projektovy-zamer-kreativni-centrum-brno/>, vyhledáno 12. 9. 2010

Městské zásahy Bratislava 2008 – dvě ukázky z vystavených projektů

Vallo Sadovsky Architects

Matúš Vallo, Oliver Sadovský

Židovská ulica

www.vallosadovsky.sk

Problém Staroměstské a Židovské ulice přetrvává a diskuse na toto téma je stále živá. Globální řešení tohoto problému určitě není na dosah a vyžaduje další časově náročnou přípravu. My jsme se chtěli zabývat blízkou budoucností a naším návrhem jsme se pokusili jednoduše vyřešit hlavní problém Židovské ulice – konflikt pěších a aut. Houfy turistů hledajících hrad nebo zrychlení studenti prodírající se řadami aut mezi dvěma důležitými autobusovými zastávkami jsou tu denní realitou. Navrhujeme proto rozšířit chodník nad Staroměstskou ulici jednoduchou ocelovou konstrukcí kotvenou do původního zdiva, překrytou dřevěným roštem. Chodník dočasně vyřeší problém Židovské, otevře jiné pohledy na Dóm sv. Martina a dodá ulici pocit menší „odseknutosti“.

Ľubica Hustá Osvobodte ho!

Kolik veřejných zelených ploch má staré město? Dost? Dost k čemu? Můžeme plýtvat? V jakém městě se dobře žije? Je veřejnost přítelem města? Koho má město radši? Zelený veřejný prostor v Uršulínské ulici na Starém městě veřejnosti neslouží. Malý park, který zde má tradici, má dnes podobu hezky upraveného a idylicky nadesignovaného parčíku s novými stromy, romantickou studnou, lavičkami, vysypanými chodníčky a pěkně kovaným plotem, který jej důsledně obkličuje. Jeho nová verze vznikla, když pod ním postavili podzemní parkoviště. Dvě vstupní brány jsou ale pro (nepatřičnou?) veřejnost uzamčeny a pro jistotu ještě zajištěny i těžkým kovovým řetězem... Osvobodte ho!

Městské zásahy Praha 2010 – dvě ukázky z vystavených projektů

ov-a

Jiří Opočenský, Štěpán Valouch
Opočenský Valouch architekti (ov-a)

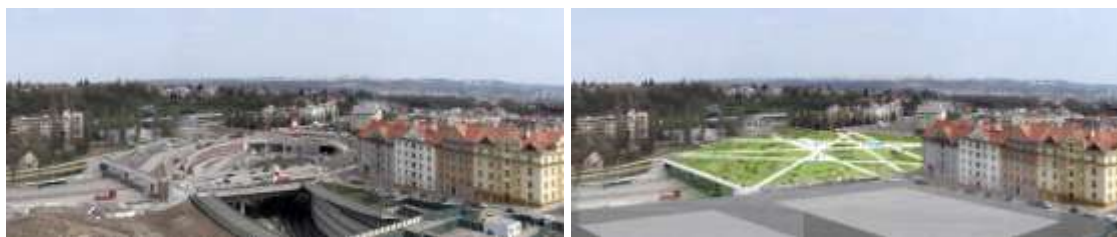
Visutý park nad ústím hotelu

www.ov-a.cz

Tunel Blanka, vedený spornou trasou, je typickou ukázkou zvláště dopravního stavění v Praze. Jeho nadzemní vyústění a mimoúrovňové křižovatky vznikají bez veřejné debaty či architektonické soutěže. Křižovatka Malovanka, která se dokončuje v místě spojení tunelu Blanka se Strahovským tunelem, svým charakterem připomíná mimopražskou periferii. Přitom se její rozsáhlá plocha, pokrytá svazky dopravních koridorů v různých výškových úrovních, rozlévá těsně za hradbami historické Prahy.

Křižovatka jako otevřená rána škodí městu. Přerušuje pás veřejných parků, který se táhne od hradeb přes Hládkov k zahradám usedlosti Malovanka a zámečku Kajetánka.

Návrh zaceluje ránu v městské struktuře stehy lávek napříč prostorem křižovatky a překrývá dopravu visutým parkem. Mezi lávkami je napnutá nerezová síť zarostlá břechťanem a psím vínem. Nad místy nezasaženými dopravním koridorem jsou parková „náměstí“ s jezírkem, a kavárnou. Pěší kráčí parkem přirozeně za svým cílem. Listy popínavých rostlin brání hluku a zároveň stíní řidičův výhled při průjezdu tunely. Auta se noří do zeleného světla, zážitek cestujících se podobá prehistorickým vzpomínkám na život v pralese.

Roháč Stratil architektonický atelier

Piknik Nové scény

www.ianrohac.cz

Piazzeta Národního divadla tvoří celodenně přístupný otevřený prostor pro veřejnost a umělce. Tento prostor se piknikem v podobě městského posezení na trávniku na piazzetě otevírá novým příležitostí, vzniká nová scéna pro lidské venkovní divadlo – happening. Prostor piazzety ožívá programem na trávniku: čtení, hraní, posezení, opalování, sportování, odpočívání, cirkus, hodování... Civilní program v městské krajině otevřený pro všechny. Piknik Nové scény se staví do kontrastu k budovám Národního divadla. Hra se během letních divadelních prázdnin přesouvá ven.

Technické řešení: Přírodní zatravněná plocha na zvýšeném pódiu 500 mm nad povrchem stávající dlažby. Nosnou konstrukci pódiu tvoří hliníkový systém praktikáblů. Na zvýšenou vodorovnou plochu je osazena běžná skladba tzv. zelené střechy.

Termín konání výstavy Městské zásahy Bratislava 2008 a Praha 2010 v Brně:

17. 9. – 31. 10. 2010

Vernisáž: 16. 9. 2010 od 19.00 hod.

Místo konání: Budova bývalé městské káznice, Soudní ulice, Brno

Otevřeno: út–ne 10.00–18.00

Pořadatel: Městské zásahy (občanské sdružení)

Autoři projektu: Matuš Vallo a Oliver Sadovský (Vallo Sadovsky Architects)

Kurátoři: Matuš Vallo, Oliver Sadovský, Monika Mitášová (Bratislava 2008), Adam Gebrian (Praha 2010)

Spolupráce: Dům umění města Brna

Výstava probíhá za podpory Statutárního města Brna.

O kurátorovi

Adam Gebrian (AG-ENT)

Architekt, kritik, teoretik a propagátor architektury. Vystudoval Fakultu architektury Technické univerzity v Liberci (2006) a díky Fulbrigtovu stipendiu také postgraduální program SCIFI na Southern California Institute for Architecture (SCI-Arc) v Los Angeles (2008). Žil, studoval a pracoval v Amsterdamu, Rotterdamu, Praze, Paříži, Londýně a v Los Angeles. Vydal sborník přednášek 29+3 a spoluzaložil server o architektuře architect.cz (2005). Je členem redakční rady časopisu Era21, kam pravidelně přispívá. Podílí se na organizaci Pecha Kucha Nights v Praze. Svůj projekt pro Dubaj vystavoval na 11. bienále v Benátkách (2008). Od roku 2009 působí jako moderátor pořadu Bourání na Radiu Wave, od téhož roku je vedoucím architektonického ateliéru na Fakultě umění a architektury Technické univerzity v Liberci. Momentálně žije v Praze.

<http://ag-ent.cz>

O autorech projektu

Matuš Vallo a Oliver Sadovský (vallo sadovsky architects)

V roce 2004 založili po dlouholetém přátelství architektonický ateliér, jehož hlavním sídlem je Bratislava. Zajímají se o architekturu a urbanismus, tvorbu městského prostředí, interiérový design, design nábytku a výstavnictví. Mají rádi své město, architekturu a hudbu. Prošli stážemi v několika zahraničních ateliérech (David Adjaye Associates v Londýně, John Bosch Architects v Amsterdamu). V roce 2007 vymysleli a následně uvedli v život projekt Městské zásahy Bratislava.

www.vallosadovsky.sk, www.mestskezasahy.sk

MĚSTSKÉ ZÁSAHY – OTÁZKY A ODPOVĚDI:

Co je to veřejný prostor?

S termínem *veřejný prostor* v dnešním smyslu se setkáváme poprvé až poměrně pozdě – v druhé polovině 20. století. K označení prostorových kvalit veřejného života, tj. k popsání míst, kde se veřejný život odehrává, se v angličtině užívá pojmů *public space* nebo *public place*. Často dochází k zaměňování či míšení obou termínů, což může přinášet určité nejasnosti. Z filozofického hlediska totiž existuje mezi označením *místo* a *prostor* značný rozdíl: „*termínem místo lze popsat pozici subjektu, jak se o to snaží subjektivní filozofie či fenomenologie. Prostor si naproti tomu nárokuje jistou (iluzorní) objektivnost a jedná se o pojem, který byl definovaný už v předmoderní době. Veřejný prostor může být považován za prostor reálný či materiální, ale i za prostor virtuální.*“⁸

Velmi obecně lze veřejný prostor charakterizovat jako prostor, který je přístupný všem a za všech okolností. To znamená, že sem může vstoupit každý bez ohledu na pohlaví, rasu,

⁸ HÁJEK, Václav. *Venku a pod střechou. Poznámky o umění ve veřejném prostoru*. In: KUPKOVÁ, Marika (edit.). *Sochy v ulicích. Brno Art Open '08*. (kat. výst., 24. 5. – 27. 6. 2008). 1. vyd. Brno : Dům umění města Brna, 2008. 3 sv. (33, 51, 59 s.). ISBN 978-80-7009-154-8, s. 27.

národnost, věk či společenské zařazení, aniž by musel platit vstupné nebo byl jakkoli jinak determinován. Naproti tomu soukromý prostor je oblast, jejíž dostupnost určuje jedna osoba nebo malá skupina lidí. Otevřený prostor, budova nebo prostranství mohou být chápány jako více či méně soukromý prostor nebo jako prostor veřejný v závislosti na stupni přístupnosti, formě dohledu, způsobu využití a na tom, kdo prostor využívá, kdo se o něj stará a jakou za to nese zodpovědnost.

Podle Richarda Sennetta lze veřejný prostor „definovat jednoduše jako místo, kde se setkávají lidé, kteří jsou si navzájem cizí. Rozdíl mezi veřejným a soukromým prostorem, veřejnou a soukromou sférou, spočívá v množství toho, co jedna osoba nebo skupina osob ví o druhých lidech: v soukromé sféře, například v rodině, se všichni znají dobře a zblízka, zatímco ve veřejné sféře tomu tak není; nedostatečná znalost je součástí anonymity.

Řekli jsme, že veřejný prostor je místo. Tradičně bylo možné definovat toto místo jako fyzický pozemek, a proto byla debata o veřejném prostoru spojována s městy; veřejný prostor, to jsou náměstí, hlavní ulice, divadla, kavárny, přednáškové síně, sněmovní sály nebo burzy, kde se s velkou pravděpodobností budou setkávat lidé, kteří se navzájem neznají. Dnešní komunikační technologie radikálně proměnily pojem místa a veřejný prostor se dnes nachází právě tak v kyberprostoru jako ve fyzické realitě.⁹

Kdo je to architekt a jaké je jeho poslání?

Profese architekta zahrnuje širokou škálu činností, které se někdy nemusí bezprostředně vztahovat k navrhování a realizaci architektonických a urbanistických projektů. Architekt je v současnosti nucen střídat nejrůznější role: je kreativním tvůrcem i úředníkem, promotérem vlastní práce i manažerem, je povinen zvládat technickou stránku projektu i mít schopnost být vizionářem. V současné společnosti navíc výrazně převládají ekonomické zájmy, kvůli nimž se architekt mnohdy ocitá i v problematice pozici hledače kompromisů mezi vlastními představami a investorskými zásahy. Architekta nelze vnímat pouze jako tvůrce „vlastních“ vizí, ale také jako intelektuála vyjadřujícího se k obecnějším společenským otázkám. Ať už se jedná formulaci vlastního názoru prostřednictvím architektonické činnosti nebo prostřednictvím publikačního, přednáškového a pedagogického působení.

Jak uvádí Kenneth Frampton, v současnosti je třeba „ujasnit si meze architektury jako profese; především fakt, že navzdory všem pokročilým technickým a vědeckým metodám uplatňovaným při její realizaci není ani aplikovanou vědou, ani formou výtvarného umění. I přes všudypřítomný triumf technické modernizace bychom architektonickou tvorbu měli mnohem spíše pokládat za řemeslo, a to takové, které je – v celkovém rozsahu své působnosti – zasvěceno významotvornému formování lidského prostředí. V tomto smyslu je architektonické dílo vždy stejně tak ontologickou přítomností (prezencí) a ztělesněním společenských hodnot v prostoru jako abstraktní a symbolickou reprezentací. Je proto pochybné, zda vůbec může být pojímáno jako ‚Krásné umění psané s velkými písmeny‘. Architektura – na rozdíl od literatury, hudby ale i divadla, fotografie a filmu – si nemůže legitimně nárokovat kulturní autonomii, neboť je příliš těsně zapojena do procesů každodenního života.“¹⁰

Kdo je to urbanista?

Profese urbanisty je zaměřena na tvorbu měst a územní plánování – činnost rozvíjející městské a venkovské prostředí podle komplexních potřeb jeho obyvatel. V dlouhodobém horizontu zohledňuje zájmy společnosti a potřeby sídel a regionů jako základních

⁹ SENNETT, Richard. Veřejný prostor. *Zlatý řez*. Urbanismus, architektura města / Urbanism, Architecture of the City. Zima 2009/jaro 2010, č. 32, s. 4–7. ISSN: 1210-4760.

¹⁰ FRAMPTON, Kenneth. *O kritické situaci architektury na přelomu století*. In: O smyslu a interpretaci architektury. Sborník textů zahraničních autorů. Výběr a překlad: P. Kratochvíl. 1. vyd. Praha : Vysoká škola umělecko-průmyslová, 2005, s. 33. ISBN 80-86863-04-2.

prostorových jednotek. Urbanista převádí územní koncepce do prostorových forem a připravuje, navrhuje a koordinuje plány na lokální a regionální úrovni a v širším územním měřítku. Společným jmenovatelem územního plánování je udržitelný rozvoj, který v sobě zahrnuje faktory sociální, ekonomické, kulturní a faktory životního prostředí. Urbanista se v celé řadě rolí – jako tvůrce i vizionář, politický poradce i zprostředkovatel, manažer i vědec – pohybuje v oblasti veřejného života, v komerční sféře i na akademické půdě.

Urbanista je schopen prozřetelně identifikovat současné i budoucí potřeby obce a zároveň by měl upozorňovat na příležitosti i negativní dopady, které mohou vzejít z územních změn. Jeho činnost ústí ve formulování a předkládání změn týkajících se územní politiky a ve vytváření návrhů územních plánů, jimiž iniciuje změny a reguluje rozvoj území. Navrhuje prostorovou koncepci územní politiky a územních plánů a v návaznosti na měnící se potřeby společnosti projednává jejich uskutečnění; vyhodnocuje a monitoruje důsledky změn v území a věnuje se výzkumu a vzdělávání v oblasti plánování. Jeho činnost by měla být bezprostředně navázána na příslušné úřady státní správy, které jsou odpovědné za veškeré stavební zásahy. Důležitým předpokladem jeho působení je citlivé zacházení ze stávající podobou města s jeho historickými dispozicemi v ústrojném propojení s potřebami současné společnosti.

Město a umění ve veřejném prostoru

Jako složitý organismus je město předmětem zkoumání hned několika vědních disciplin: sociologie, geografie, urbánní geografie, teorie architektury a urbanismu, dějin umění, historie a mnohých dalších. Velká města a metropole jednotlivých územních celků jsou dějištěm historických událostí i místem identity, jsou projekcí i reflexí sebe sama a zároveň sebe sama přesahují. Mají tu schopnost, že v sobě slučují v jednom okamžiku více časů, ohlížejí se do minulosti a zároveň jsou nuceny ji obratem zapomínat.

Vzhledem k umění město otevírá otázky vztahu individuality a komplexnosti, řádu-transparence a chaosu, veřejného a soukromého, paměti a pamětí-sedimentace, velkých a malých dějin, mapy a alternativních kartografií, vertikality a horizontality, viditelného a neviditelného. Důležitými kategoriemi jsou zde pohyb a rychlost. V našem prostředí – v realitě měst a metropolí postsocialistických zemí – existují určitá specifika spojená s historickými a politickými handicapami.

Město má povahu zkušenosti, která je výsledkem toho, jak různí lidé používají tentýž prostor – je dějištěm moci, kontroly a hranic v tom smyslu, že vždy žádá jisté sociální zaklínění a uspořádání, jež hraje v jeho struktuře podstatnou roli. Pozice *mimo* je velmi těžce dosažitelná, ne-li nemožná. Město a jeho struktura mohou být chápány i jako prostředník státu při realizování jeho vlády a moci.

Město je neustále se zahušťující struktura, která však v témže okamžiku expanduje. Umocňuje i komplikuje demografické jevy jako například přívaly ekonomických imigrantů, které zvyšují nejen počet obyvatel, ale rozšiřují i jeho etnické složení a modifikují strukturu vazeb a mechanismů uvnitř města.

Prostřednictvím těchto aspektů je možno sledovat formy a jazyk současného umění nejen v prostoru galerie, ale také – a to především – mimo něj. V současném výtvarném umění existuje tendence reflektovat „stávající“ stav města, být jeho integrální součástí a stále vrůstat, rozrušovat a začleňovat se do jeho struktury. Přirozeně dochází k oboustrannému působení, které je už dávno historicky legitimní: umění používá „jazyka“ města (reklama, politika, graffiti, street art ...).

Umělecké dílo se v oficiální rovině dostává do veřejného prostoru prostřednictvím dávno ustáleného procesu: instituce – soutěž – vyhodnocení – realizace. Dílo se však může stát součástí veřejného prostoru také aniž by zmíněným procesem prošlo: je tu přítomno „bez

dovolení“. Výjimku snad mohou být prostory bývalých industriálních zón nebo vybydlených městských čtvrtí: zde se dílo z procesu vymaňuje, neboť sice proniká do struktury města, avšak nemusí se nutně stát předmětem sporu s establishmentem. V této souvislosti vyvstává otázka, na jakých místech se dílo objevuje a jakých jazyků a mechanismů využívá ke svému zjevování či prosazování.

AKTIVITA K PROJEKTU MĚSTSKÉ ZÁSAHY

Zapojte se do projektu vytipováním vlastních problematických míst v rámci města Brna a navrhněte vlastní řešení: vytvořte si svůj osobní městský zásah.

Staňte se kritiky, obránci i obyvateli svého města!

Cíl:

1. otevření diskuse o kvalitě veřejného prostoru, v kterém se pohybují, o jeho sociálních a estetických rovinách; schopnost definovat rozdíl mezi veřejným, soukromým a polosoukromým prostorem
2. samostatná úvaha o způsobech zkvalitňování veřejného prostoru
3. výběr problematického místa ve městě, v kterém žijí, provedený na základě vlastní zkušenosti
4. schopnost navrhnout konkrétní řešení vedoucí ke zlepšení vybraného místa
5. textové nebo obrazové zpracování vlastního městského zásahu

Pomůcky:

psací potřeby, fotoaparát / telefon s fotoaparátem, notebook, projektor, tiskárna

Postup a potřebný čas:

1. rozprava o veřejném prostoru v obecné rovině; přípravná diskuse o konkrétních problematických místech ve městě vybraných studenty: 45 minut
2. finální výběr a stručný písemný popis problematického místa: 45 minut
3. diskuse o způsobech uchopení tématu *městských zásahů*, na jejímž základě se studenti rozdělí do skupin podle svých individuálních možností: 45 minut; téma bude možné zpracovávat buď *textově*, nebo *obrazově* => na aktivitě k projektu MZ se studenti mohou podílet buď formou sepsání eseje na téma veřejný prostor a možnosti jeho zlepšování (na příkladu konkrétní lokality vybrané studentem), nebo formou vytvoření vlastního návrhu – vlastního „městského zásahu“ (způsob zpracování: digitální fotomontáž, koláž či jakákoli jiná 2D výtvarná technika)
4. vytvoření eseje: 2 x 45 minut
5. vytvoření návrhu: 4 x 45 minut v rámci školní výuky + volný čas studenta podle jeho vlastního uvážení
6. přípravná prezentace esejů – každý student v krátkosti představí své teze; diskuse nad esejí => výběr esejů vhodných ke zveřejnění: 2 x 45 minut;
7. přípravná prezentace návrhů – každý student představí formou projekce svůj návrh; diskuse nad návrhy => výběr návrhů vhodných ke zveřejnění: 2 x 45 minut
8. příprava školní výstavy sestávající z obrazové (návrhy) a textové (eseje) části – čas potřebný pro realizaci této části aktivity určí vyučující po vyhodnocení časových možností v rámci harmonogramu výuky a po domluvě se studenty
9. publikování vybraných návrhů a esejů na školním webu, popřípadě v minisborníku připraveném studenty – čas potřebný pro realizaci této části aktivity určí vyučující po vyhodnocení časových možností v rámci harmonogramu výuky a po domluvě se studenty

Zdroje:

Městské zásahy Praha 2010, <http://www.doxprague.org/cs/exhibition?33/about>, vyhledáno 6. 9. 2010.

Městské zásahy Praha 2010 / Tisková zpráva, <http://ag-ent.blogspot.com/2010/05/mestske-zasahy-praha-2010-tiskova.html>, vyhledáno 6. 9. 2010.

Městské zásahy / City Interventions, <http://www.mestskezasahy.sk/>, vyhledáno 6. 9. 2010.

Městské zásahy Bratislava a Praha. Výstava v bývalé káznici na Cejlu, http://www.dum-umeni.cz/cz/vystava/mestske_zasahy_praha_a_bratislava, vyhledáno 12. 9. 2010

Městské zásahy Brno 2011, <http://www.brno.cz/brno-aktualne/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/mestske-zasahy-brno-2011/>; Projektový záměr „Kreativní centrum Brno“, <http://www.brno.cz/brno-aktualne/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/projektovy-zamer-kreativni-centrum-brno/>, vyhledáno 12. 9. 2010

Doporučená literatura:

FRAMPTON, Kenneth. *O kritické situaci architektury na přelomu století*. In: O smyslu a interpretaci architektury. Sborník textů zahraničních autorů. Výběr a překlad: P. Kratochvíl. 1. vyd. Praha : Vysoká škola umělecko-průmyslová, 2005, s. 33–47. ISBN 80-86863-04-2.

HALÍK, Pavel – KRATOCHVÍL, Petr – NOVÝ, Otakar. *Architektura a město*. 1. vyd. Praha : Academia, 1996. 204 s. ISBN 80-200-0245-6.

HORSKÁ, Pavla – MAUR, Eduard – MUSIL, Jiří. *Zrod velkoměsta. Urbanizace českých zemí a Evropa*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2002. 352 s. ISBN: 80-7185-409-3.

GEBRIAN, Adam. Kvantita nebo kvalita? Veřejný život, nebo veřejný prostor? *ERA 21*, 2009, roč. 9, č. 2, s. 13–21. ISSN: 1801-089X.

GEBRIAN, Adam. *Městské zásahy Praha 2010 / Urban Interventions Prague 2010* (kat. výst., 13. 5. 2010 – 30. 8. 2010, Centrum současného umění DOX, Praha). 1. vyd. Praha : Městské zásahy, Vallo Sadovsky Architects, 2010. 76 s. ISBN 978-80-904673-0-9.

GEHL, Jan. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. 1. vyd. Brno : Nadace Partnerství, 2000. 202 s. ISBN 80-85834-79-0.

GEHL, Jan – GEMZØE, Lars. *Nové městské prostory*. 1. vyd

. Přel. B. Kirsteinová, P. Hurník. Brno : ERA, 2002. 263 s. ISBN 80-86517-09-8.

KUPKOVÁ, Marika (edit.). *Sochy v ulicích. Brno Art Open '08*. (kat. výst., 24. 5. – 27. 6. 2008). 1. vyd. Brno : Dům umění města Brna, 2008. 3 sv. (33, 51, 59 s.). ISBN 978-80-7009-154-8.

KUPKOVÁ, Marika (edit.). *Sochy v ulicích. Brno Art Open '09*. (kat. výst., 1. 6. – 30. 8. 2009). 1. vyd. Brno : Dům umění města Brna, 2009. 77 s. ISBN 978-80-7009-156-2.

MAIER, Karel: *Urbanistická čítanka I.*, 1. vyd. Přel. P. Kúsová. Praha : Česká komora architektů, 2000, 127 s. ISBN: 80-902735-3-X

MAIER, Karel: *Urbanistická čítanka II.*, 1. vyd. Praha : Česká komora architektů, 2003, 112 s. ISBN: 80-902735-8-0

Zlatý řez. Urbanismus, architektura města / Urbanism, Architecture of the City. Zima 2009/jaro 2010, č. 32. ISSN: 1210-4760.

Za požití uvedených zdrojů materiál pro školy vypracovaly:

Marika Kupková, Galerie kabinet a Galerie U Dobrého pastýře, Brno; studentka doktorského studijního programu na Katedře filmových studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Markéta Žáčková, Centrum pro středoevropskou architekturu v Praze; studentka doktorského studijního programu na Ústavu teorie Fakulty architektury Vysokého učení technického v Brně